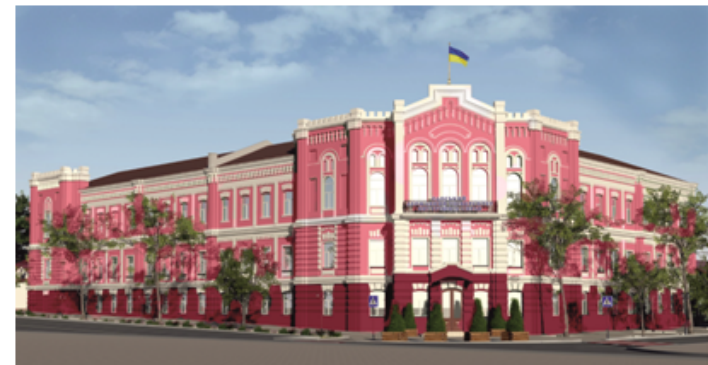

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ
АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ
ЗЛОЧИНІВ**

**Матеріали круглого столу
21 лютого 2024 року**

**Одеса
ОДУВС
2024**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ
АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ
ЗЛОЧИНІВ**

**Матеріали
круглого столу
21 лютого 2024 року**

ОДЕСА
2024

УДК 343.57(477)

П 54

Оргкомітет круглого столу

Швець Д.В., ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., доцент

Корнієнко М.В., проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор

Лісніченко Д.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент

Мудрецька Г.В., доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент

Статті друкуються в авторському варіанті.

Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

П 54 **Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування
восьмих злочинів:** матеріали круглого столу, м. Одеса, 21 лютого
2024 р. - Одеса: ОДУВС, 2024. – 216 с.

© Автори, 2024

© ОДУВС, 2024

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (КІБЕРЗЛОЧИНІВ), В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Марченко О.А.

доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики ФПФОДР
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

Важкий етап для України пов'язаний з початком воєнного стану, торкнувся складних випробувань не тільки на полі бою, але і в інформаційному просторі мережі інтернет. Активізація інтернет-шахраїв, які маніпулюють вразливим населенням України є гострою проблемою, з якою веде боротьбу правоохоронна система нашої держави. Результатом стало поширення обсягу кіберзлочинів, особливо шахрайства в інтернеті.

Важливим завданням сьогодення є необхідність швидкого реагування на вчинення кримінальних правопорушень (кіберзлочинів), а саме володіння уповноваженою особою, яка проводить досудове розслідування, знаннями та навичками щодо правил поводження з комп'ютерною технікою (чи іншими електронними пристроями) та носіями інформації, а також особливостями технічно грамотного проведення пошуку доказів, потрібної інформації у зазначеній сфері незаконної діяльності особи. Таким чином, особливу увагу необхідно приділити розгляду тактичних прийомів під час збиранні доказів при розслідуванні кіберзлочинів за допомогою дотримання особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

У зв'язку з цим постає необхідність в визначенні тих тактичних та процесуальних питань, які можуть виникати при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються з використанням інформаційних технологій (кіберзлочинів), в умовах воєнного стану.

Зокрема, особливостей проведення такої слідчої розшукової дії, як огляд, а саме процесу дослідження та фіксації доказової інформації.

Проведення огляду є однією із першочергових слідчих (розшукових) дій, що дозволяє швидко зафіксувати сліди протиправних дій.

Оглядом можна назвати слідчу (розшукову) дію, що полягає в безпосередньому сприйнятті об'єктів із метою виявлення слідів кримінального правопорушення та інших речових доказів, з'ясування обставин події, а також обставин, що мають значення для кримінального провадження [3, с. 297].

Кримінально процесуальний кодекс в положеннях ст. 237 наводить наступні види огляду: огляд місцевості, огляд приміщення, огляд речей та документів, огляд житла чи іншого володіння особи. Слід зазначити, що єдина слідча (розшукова) дія, яка може бути проведена до внесення в Єдиний реєстр досудових розслідувань відомостей про вчинене кримінальне правопорушення – є огляд місця події (ч. 3 ст. 214 КПК України) [4].

Однак, під час воєнного стану, якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає слідчий, прокурор, про що виносить відповідну постанову, а відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться за першої можливості [4].

Однією з найважливіших умов ефективного проведення огляду у кримінальних провадженнях про кіберзлочини є суворе дотримання встановлених правил поведіння з комп'ютерною технікою (чи іншими електронними пристроями) та носіями інформації, технічно грамотне проведення пошуку доказів, потрібної інформації. Оскільки слідчі не завжди володіють знаннями та навичками у технічній сфері, що може призвести до втрати, знищення чи псування доказової інформації, тому необхідно до огляду кіберзлочинів залучати спеціаліста, який точно та у логічній послідовності допоможе виявити інформацію, що буде основою для побудови слідчих версій [1, с. 173].

Також до огляду з кіберзлочинів слід запрошувати понятих осіб, які знайомі з роботою електронно-обчислювальних машин, що сприятиме більш ефективній фіксації доказової інформації [2, с. 399].

Враховуючи режим воєнного стану, слідчі не завжди мають можливість вийти до місця події та провести огляд комп'ютерної техніки (чи інших електронних пристроїв). Проте, вчасне проведення огляду місця події має вкрай важливе значення для ефективного проведення розслідування кримінальних правопорушень, що вчиняються з використанням інформаційних технологій (кіберзлочинів).

Проаналізувавши наукову літературу, можна виокремити наступні тактичні рекомендації проведення огляду місця події у кіберзлочинах під час правового режиму воєнного стану.

По-перше, необхідно своєчасно створити слідчу групу, визначити її кількісний і якісний склад та керівника, належно оформити це процесуально, раціонально розподілити функціональні обов'язки членів групи та створити ефективну систему обміну інформацією [6, с. 53]; тобто підготувати необхідні технічні засоби та визначитися зі спеціалістом, який буде залучений до проведення огляду.

По-друге, перед виїздом на місце події для проведення огляду необхідно попередити військовослужбовців, які дислокуються на зазначеній території та які повинні супроводжувати слідчу групу [6, с. 53].

По-третє, якщо існує небезпека у районі проведення огляду та неможливості його проведення, тоді військові самі повинні доставити комп'ютерну техніку у найближче безпечне місце для його огляду [7, с. 149].

Однак, перед цим необхідно проінструктувати військовослужбовців про порядок поводження з комп'ютерною технікою (чи іншими електронними приладами) та налагодити постійний зв'язок з ними.

24.03.2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам», де зазначається про огляд комп'ютерних даних, який проводиться слідчим, прокурором шляхом відображення у протоколі огляду інформації, яку вони містять, у формі, придатній для сприйняття їх змісту (за допомогою електронних засобів, фотозйомки, відеозапису, зйомки та відеозапису екрана тощо або у певній паперовій формі) [5].

Отже в умовах воєнного стану питання підвищення ефективності протидії кіберзлочинам, як одному із проявів агресії з боку РФ, стає актуальною проблемою. Дана категорія кримінальних правопорушень (кіберзлочини) мають специфічні причини та наслідки, і боротьба з ними також передбачає застосування специфічних засобів та володіння особливостями технічної грамотності при проведенні слідчих (розшукових) дій для пошуку та отримання доказів, а саме потрібної інформації у зазначеній сфері кримінальних правопорушень. Розглянута процесуальна слідча (розшукова) дія – огляд, спрямована на безпосереднє виявлення та фіксацію доказової інформації в умовах особливого правового режиму, що має важливе значення для встановлення обставин події кримінального правопорушення. Тому особливої уваги переділено деяким особливостям отримання, збирання доказів під час проведення першочергової слідчої (розшукової) дії - огляду, який спрямований на швидке безпосереднє виявлення та фіксацію доказової інформації в умовах особливого правового режиму, що має важливе значення.

Література:

1. Ахтирська Н. М. Актуальні проблеми розслідування кіберзлочинів: навч. посіб. Київ, 2018. 229 с.
2. Керівництво з розслідування злочинів: наук.-практ. посіб. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Журавель В. А. та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2009. 960 с.
3. Криміналістика: підруч.: у 2 т. за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2019. Т. 1. 456 с
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. (дата звернення 17.02.2024).
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text>.
6. Туркот М. С., Лазукова О. В. Особливості організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням в умовах дії особливих правових режимів. *Вісник національної академії прокуратури*. 2019. № 2. С. 44-59. <https://doi.org/10.34285/visnyknapu2019.02.044>.
1. 7. Цуцкїрїдзє М. С. Проблемні питання досудового розслідування в зоні проведення антитерористичної операції. *Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях*: матеріали круглого столу (м. Київ, 26.07.2016). Київ, 2016. С. 148-149.

Корнієнко В.В. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	83
Костенко Ю. О. МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАДІЖОК З КВАРТИР, ЩО ВЧИНЮЮТЬСЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	87
Кравченко А.В. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ В ПРОЦЕСІ РОЗСІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ.....	90
Крицак І. КРИМІНАЛІСТИКА ЗА УМОВИ ІНТЕНСИФІКОВАНОГО ВИРОБЛЕННЯ ЗНАНЬ НАУКОМЕТРИЧНОЇ / МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ / МІЖГАЛУЗЕВОЇ КРИМІНОЛОГІЇ ЗДАТНА БІЛЬШ ЕФЕКТИВНО ВІДСТОЮВАТИ СВОЇ ПОЗИЦІЇ У НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	93
Куріленко К. В. ДОПИТ ОСОБИ, ЯКА СКОЇЛА ВОЄННИЙ ЗЛОЧИН	100
Лещенко Д. ІНФОРМАЦІЙНО – АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СИТУАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ МВС УКРАЇНИ В РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ.....	103
Ляшко Д. А. ВПЛИВ РОБОТИ У ЗОНІ ВОЄННИХ ДІЙ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ	106
Марченко О.А. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (КІБЕРЗЛОЧИНІВ), В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	109
Матвєєвський О.В. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ (ЦИФРОВИХ) ДОКАЗІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ.....	112